

Ольга Гончаренко

Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького
(Хмельницький, Україна)

Проект філософської культури Львівсько-Варшавської Школи

Термін *школа* вживається стосовно ЛВШ дещо в іншому значенні, ніж коли йдеться, наприклад, про школу неокантіанців чи феноменологів. Це пов'язано із тим, що школа Казимира Твардовського об'єднувала своїх учнів не якоюсь спільною доктриною, якимось єдиним поглядом на світ, а тільки способом, методом філософування та спільною науковою мовою. Водночас єднала цю інтелектуальну спільноту сукупність переконань щодо філософії та її ролі у житті людини та суспільства. У зв'язку із цим ЛВШ вирізняє проект філософської культури, реалізація якого передбачала сприяння молоді у *творенні погляду на світ, конструюванні ідеалу, самопізнанні та критиці знання.*

Погляд на світ у розумінні представників ЛВШ є відчайдушним поривом людини охопити власною думкою світ як цілість. Погляд на світ – це дороговказ в житті людини, а також основа наукового погляду на світ. Погляд на світ – це крок людини до найвищих життєвих благ: мудрості і щастя. Безперечно, такий підхід школи Твардовського до сутності світогляду ґрунтований на суттєвому для кожної людини природному імпульсі: безкорисливому прагненні знати таємницю світу. Тому здатність до відображення світу у власному «я» притаманна кожній людині. Цьому сприяє зокрема знайомство з історією поглядів на світ – метафізикою, що в свою чергу спонукає до виваженого підходу із її студіюванням, суть якого має полягати не у заучуванні чужих поглядів на світ, а у творенні власного.

Конструкція ідеалу – це голос власного сумління, який не можна заступити чужим. Конструкція ідеалу – це моральні судження, ґрунтовані на оцінках емоцій, вироблених у стосунках людей. Конструкція ідеалу – це врахування ієрархії цінностей поглядів, згідно яких розумна людина робить вибір шляху власного

морального розвитку. З огляду на це не можна навчити людину етиці як усталеній у деталях системі правил життєвої мудрості. Натомість можливе культивування історичного і соціологічного ознайомлення історично даних стилів та схем моралі. Але це вже не етика, а наука про мораль як цілість відповідей на питання, як діяти, щоб мати повагу від людей, які самі її гідні. Тут принагідними можуть стати етичні трактати, які, проте, не варто сприймати інтерсуб'єктивно обґрунтованими, як, наприклад, твердження у підручниках алгебри чи геометрії.

Пізнання самого себе – це природне прагнення людини пізнати своє «я», що виникає у вік дозрівання та збігається із розвитком на той час особливої здатності до аналізу себе та формування про себе думки на підставі власної оцінки. Пізнання самого себе – це не стільки ствердження фактичного стану, «інвентаризація» того, що дане, скільки намагання зрозуміти зібрані факти чи виявлені зв'язки щодо власної особистості у їхній єдності із цінностями, які власне й роблять її індивідуальністю. Цьому сприяє зокрема вивчення практичної психології, мета якої – не передача тим, хто навчається, загального знання про психіку людини, а надання можливостей пізнавати самих себе, щоб це дозволило їм раціонально помістити себе у світі й виявити своє справжнє призначення у ньому.

Критика знання – це здатність людини до критичного мислення, а також вияв незалежності її думки. Критика знання – це шлях до розумного поступу людини і суспільства. Критика знання – це логічна культура. Тому молодій людині важливо опанувати не різноманіття досягнень у логіці, а «пройтися» логікою, щоб це допомогло їй: розвинути логічне мислення і мовлення; навчитися мислити самостійно; здобути теоретичне логічне знання, необхідне для майбутньої професії; стати добрим громадянином суспільства.

Як бачимо, філософська культура мислилась у ЛВШ найвищим виявом культури людини – розквітом її духу. Плекання потреби у філософському знанні потребує й людина сьогодення. Тому проект філософської культури ЛВШ зберігає свою актуальність.

Olga Gonczarenko

Narodowa Akademia Państwowej Straży Granicznej
Ukrainy im. Bohdana Chmielnickiego
(Chmielnicki, Ukraina)

Projekt kultury filozoficznej Lwowsko-Warszawskiej Szkoły

Wyraz *szkoła* użyty odnośnie SLW w innym nieco znaczeniu, niż, gdy mówi się np. o szkole neokantystów czy fenomenologów. To powiązane z tym, że szkoła Twardowskiego łączyła swoich uczniów nie jakąś wspólną doktryną, jakiś jednolity pogląd na świat, a tylko sposób, metoda filozofowania i wspólny język naukowy. Równocześnie jednoczył tę wspólnotę intelektualną zespół przekonań na temat filozofii i jej roli w życiu człowieka i społeczeństwa. W związku z tym SLW wyróżnia projekt kultury filozoficznej, realizacja jakiego przewidywała sprzyjać młodzieży w *tworzeniu poglądu na świat, konstruowaniu ideału, poznaniu samego siebie i krytyce wiedzy.*

Pogląd na świat w rozumieniu przedstawicieli SLW jest dążeniem człowieka objąć własną opinią świat jako całość. Pogląd na świat – to drogowskaz w życiu człowieka, a także podstawa naukowego poglądu na świat. Pogląd na świat – to krok człowieka do najwyższych ludzkich dóbr życia: mądrości i szczęścia. Niewątpliwie podejście szkoły Twardowskiego do istoty światopoglądu opiera się na zasadniczym naturalnym impulsie dla każdej osoby: bezinteresownym pragnieniem poznania tajemnicy świata. Dlatego zdolność do wyobrażenia świata we własnym „ja” jest nieodłączna dla każdej osoby. W szczególności ułatwia to znajomość z historią poglądów na świat – metafizyką, która z kolei prowadzi do wyważonego podejścia do jego studiów, którego istotą nie powinno być uczenie się poglądów cudzych na temat świata, lecz tworzenie własnych.

Konstrukcja ideału – to głos własnego sumienia, którego nie można zastąpić cudzym głosem. Konstrukcja ideału – to moralny sąd, oparty na ocenach emocji, jakie powstały w stosunkach międzyludzkich. Konstrukcja ideału – to rozważanie hierarchii wartości poglądów,

zgodnie z którą rozsądna osoba wybiera drogę własnego moralnego rozwoju. W związku z tym nie można nauczyć człowieka etyki, jako ustalonymu systemowi zasad życiowej mądrości. Zamiast tego można kultywować historyczną i socjologiczną znajomość historycznie określonych stylów i wzorców moralności. Ale to już nie etyka, ale nauka o moralności jako całości odpowiedzi na pytanie, jak działać, by zasłużyć na szacunek ze strony ludzi godnych szacunku. Korzystnymi tutaj mogą stać traktaty etyczne, co jednak nie powinno być traktowane w sposób intersubiektywny, jako np. twierdzenia w podręcznikach algebry lub geometrii.

Poznanie samego siebie – to naturalne dążenie osoby do poznania swego „ja”, które zachodzi w wieku dojrzewania i zbiega się z rozwojem w tym czasie szczególnej zdolności do samodzielnej analizy i tworzenia opinii o sobie na podstawie samooceny. Samopoznanie – to nie tyle stwierdzenie stanu faktycznego, „spisu” tego, co zostało podane, ile próba zrozumienia zebranych faktów lub ujawnionych związków z własną osobowością w ich jedności z wartościami, które czynią ją indywidualnością. Temu sprzyja nauczanie psychologii praktycznej, której celem – nie jest przekazywanie do tych, którzy się uczą, wiedzę ogólną o ludzkiej psychice, lecz nadanie możliwości poznania siebie, co pozwala im racjonalnie umieścić siebie w świecie i zrozumieć swoje przyznaczenie w nim.

Krytyka wiedzy – to zdolność osoby do krytycznego myślenia, a także wyraz niezależności jej myśli. Krytyka wiedzy – to droga do mądrego postępu człowieka i społeczeństwa. Krytyka wiedzy – to kultura logiczna. Dlatego dla młodego człowieka bardzo ważnym jest opanowanie logiką, żeby to pomogło: rozwinąć logiczne myślenie i mówienie; nauczyć się myśleć samodzielnie i krytycznie; zdobyć teoretyczną wiedzę logiczną, niezbędną dla przyszłego zawodu; zostać dobrym obywatelem społeczeństwa.

Jak widzimy, kultura filozoficzna pomyślana w SLW jest najwyższym przejawem ludzkiej kultury, rozkwitem jej ducha. Pielęgnowanie potrzeby w wiedzy filozoficznej potrzebuje i współczesny człowiek. Dlatego projekt kultury filozoficznej SLW pozostaje aktualny.